

Tankdagen 2005

Indränkta makadam och massabunden makadam

Rune Fredriksson

Principiell skillnad mellan obundet grus och indränkt makadam

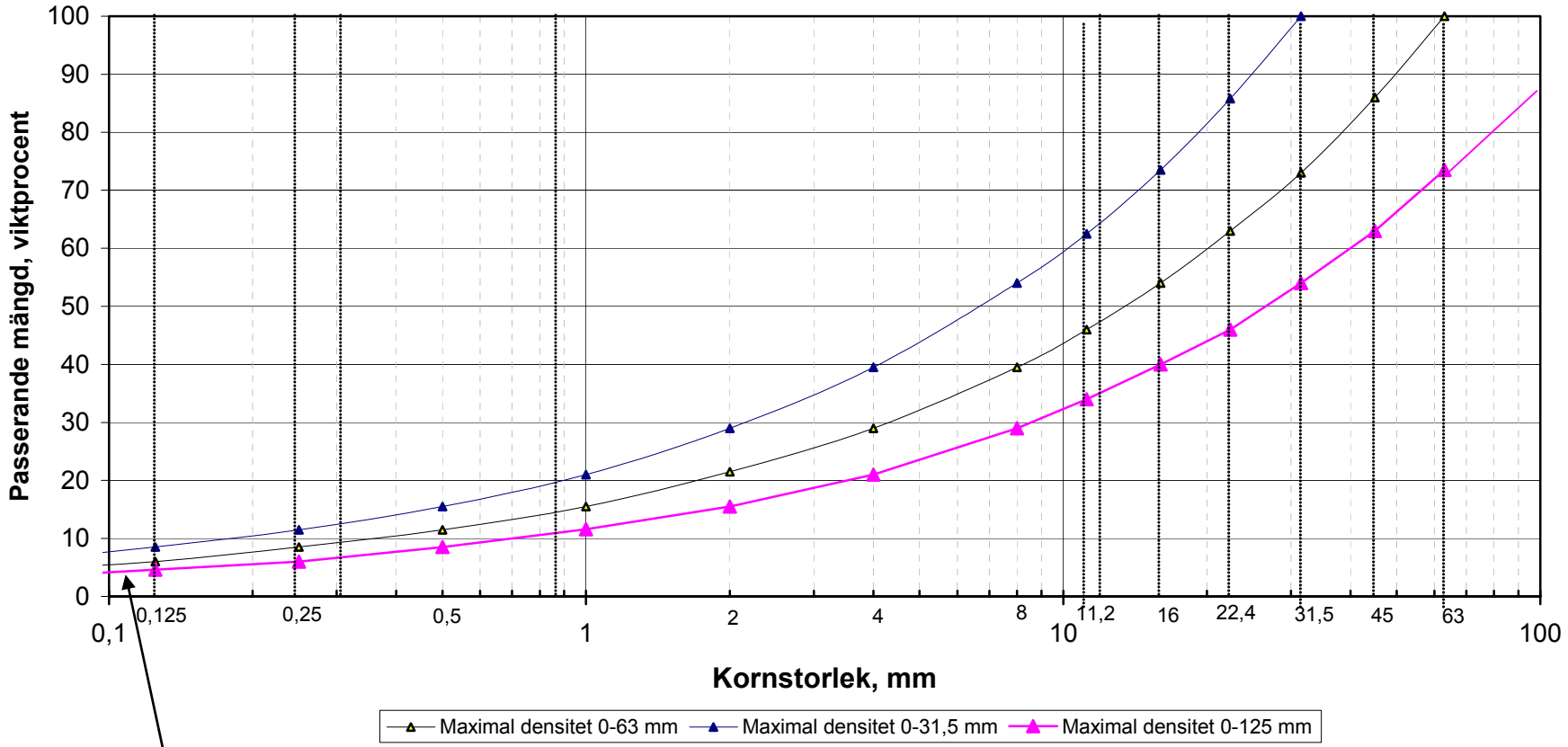
Obundet grus

- Lagertjockleken minst 2 ggr största stenstorlek (för att kunna packas till hög densitet).
- Hållfasthet, stabilitet och vattenkänslighet beror av kornkurva, finmaterialhalt och materialegenskaper.

Indränkt makadam

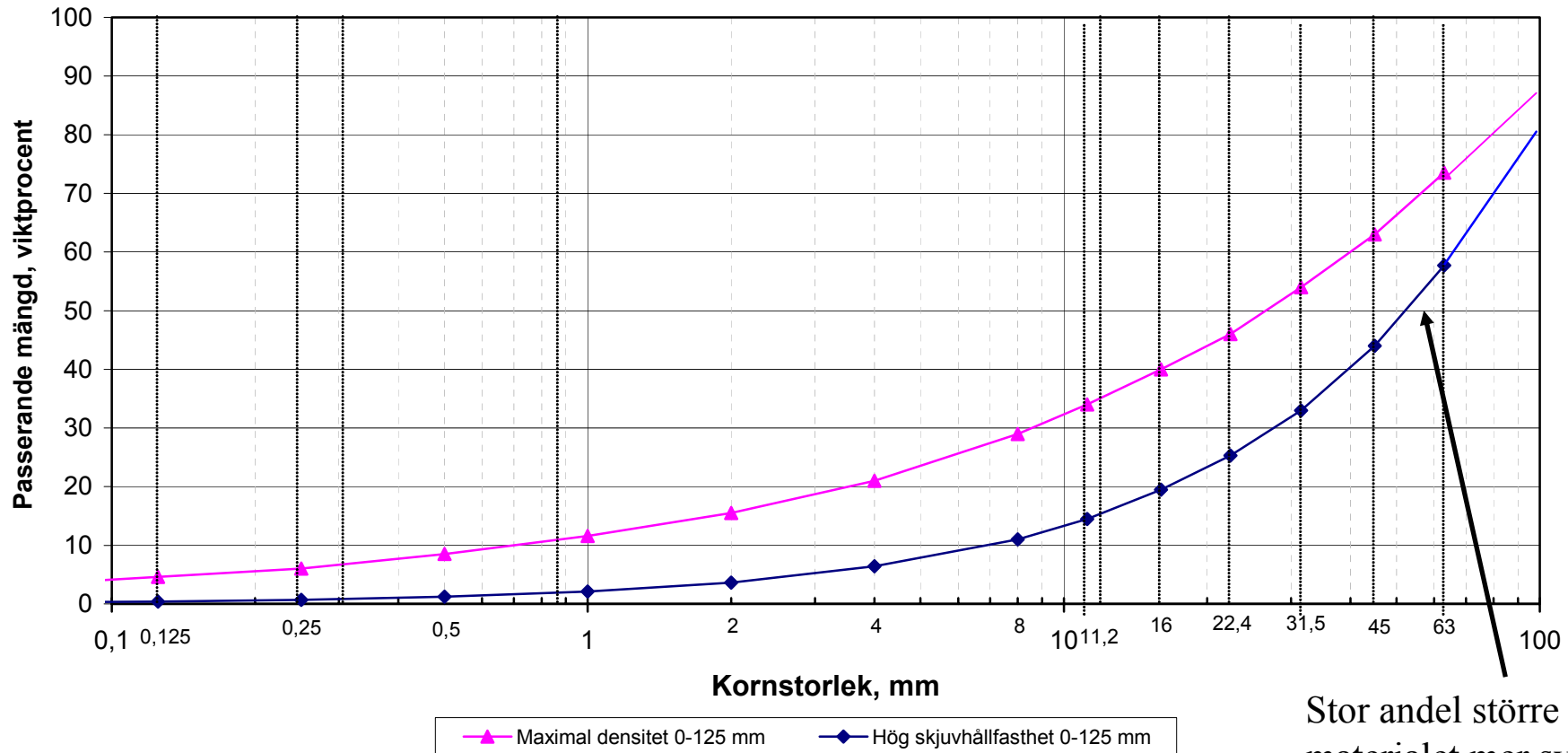
- Lagertjockleken skall vara klart mindre än 2 ggr största stenstorlek (för att maximal skjuvhållfasthet skall utvecklas vid belastning).
- Hållfasthet och stabilitet kräver makadamfraktion, något flisigt och stängligt material och ett bra klister (bitumen).

Kornstorlekssammansättningar med olika max. kornstorlek som ger maximal densitet

Låg finmaterialhal ger låg vattenkänslighet.

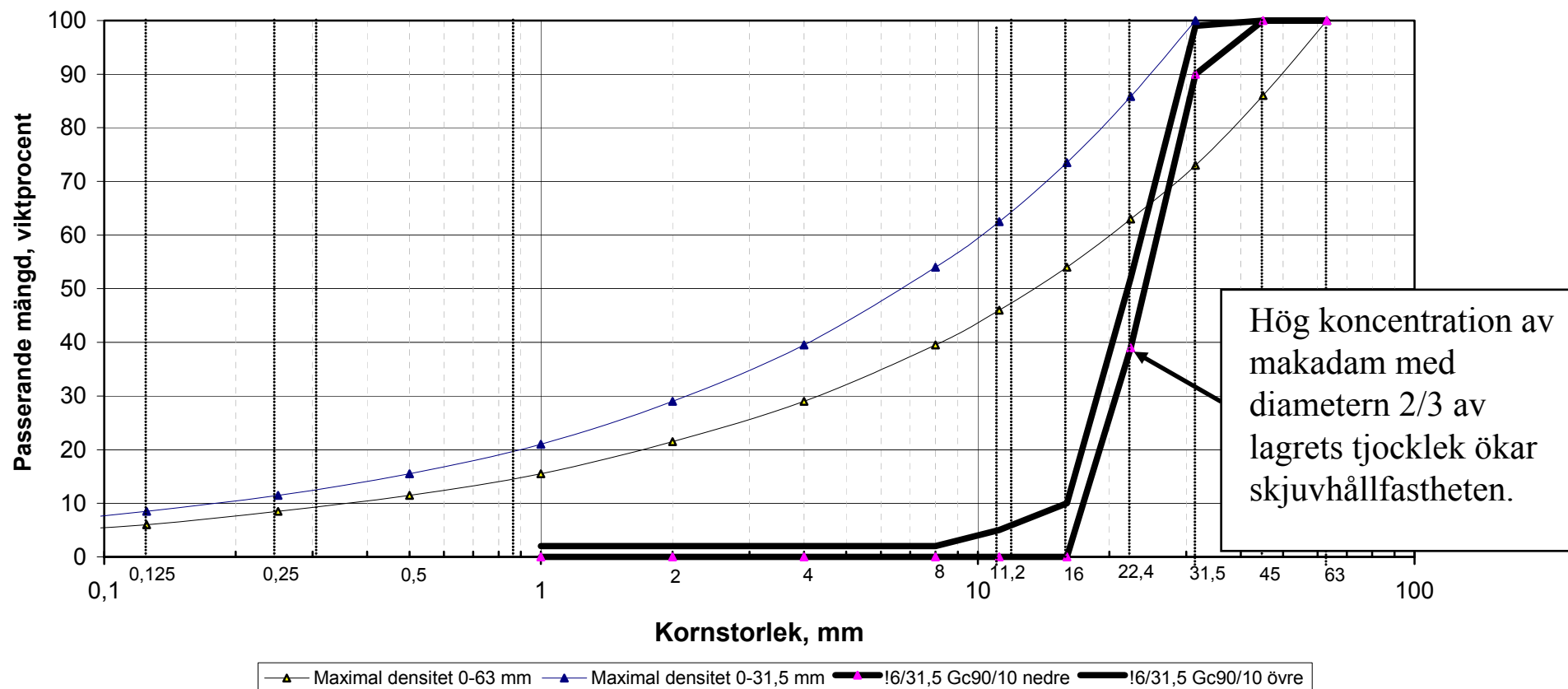
Kornstorlekssammansättningar, 0-125 mm Maximal densitet resp. hög skjuvhållfasthet

Stor andel större stenar gör materialet mer svårpackat men ger också hög skjuvhållfasthet.

Makadam 16/31,5 och Gc 90/10 enligt SS-EN 13043

Siktat på grundserie plus serie 1 enligt SS-EN 13043

Indränkta makadam

- Består av en packad makadamfraktion som indränks med bindemedel och därefter tätas och packas.
- Bindemedlet kan utgöras av bitumenemulsion eller bitumenlösning.

Funktionella egenskaper, erfarenheter, miljöaspekter se Kommunförbundets ”I valet och kvalet” och ATB VÄG.

Indränkta makadam

Funktionella egenskaper

- God stabilitet
- Lägre styvhet jämfört med massabeläggningar
- Bra skjuvhållfasthetstillväxt vid ökande belastning (sten mot stenkontakt)
- God flexibilitet. Mindre känslig för rörelser i underlaget och reflektionssprickor.
- Är vattengenomsläpplig och har därför god dräneringsförmåga.

Indränkta makadam

Erfarenheter

- Kan vara känslig för mekanisk åverkan i byggskedet (de första 2 dyggen)
- Ytan kan bli ojämn med grov ensartad makadam

Indränkta makadam

Miljöaspekter

- Resurssnål
- Tillverkas på plats
- Bindemedelsbehovet är relativt litet
- Stenmaterialet behöver inte uppvärmas

Massabunden makadam

- Består av en packad makadamfraktion som klistras (indränks) med bindemedel och därefter tätas med asfaltmassa och packas.
- Bindemedlet kan utgöras av bitumenemulsion eller bitumenlösning.

Funktionella egenskaper, erfarenheter, miljöaspekter se Kommunförbundets ”I valet och kvalet” och http://www.vagverketproduktion.se/templates/Book_2956.aspx

Massabunden makadam

Funktionella egenskaper

- Bättre stabilitet än indränkt makadam
- Bättre styvhet än indränkt makadam
- Bra skjuvhållfasthetstillväxt vid ökande belastning (sten mot stenkontakt)
- God flexibilitet. Mindre känslig för rörelser i underlaget och reflektionssprickor.
- Är vattengenomsläpplig och har därför god dräneringsförmåga.

Massabunden makadam

Erfarenheter

- Mindre känslig för mekanisk åverkan i byggskedet än indränkt makadam
- Ytan kan bli något ojämn med grov ensartad makadam

Massabunden makadam

Miljöaspekter

- Resursnålt
- Tillverkas till största delen på plats
- Bindemedelsbehovet är mindre än för massabeläggningar
- Stenmaterialet behöver inte uppvärmas

Massabunden makadam 10 cm från 1957 (Svärdsjövägen) och 1963 (E4 Åby-Kolmården).

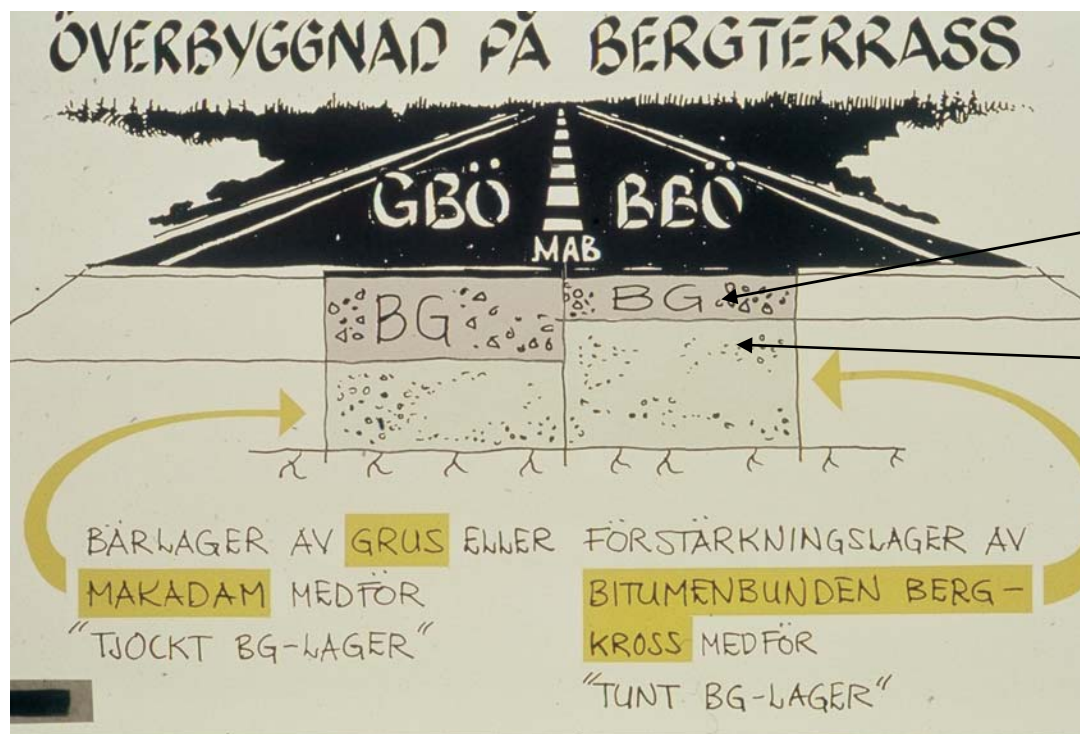
Historik

- Dimensionering
- Kornkurvor
- Bindemedelstyper och mängder

Dimensionering GBÖ/BBÖ enligt BYA 84

- BBÖ-konstruktioner enligt BYA 84 har tidigare ofta haft kort livslängd.

VTI notat 15-1999

BBÖ

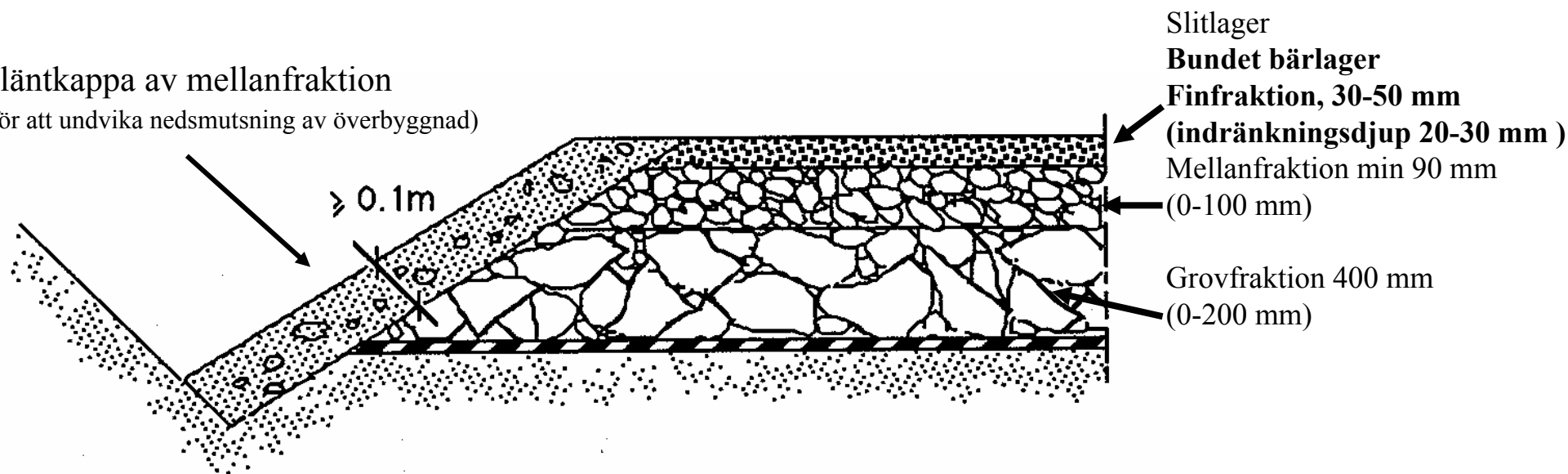
Tunna AG-lager

Dålig och ojämn nedträngning av bitumen i bergkrosslagret

Bergöverbyggnadskonstruktion sk. Lätt bergbank enl. BYA 1/88

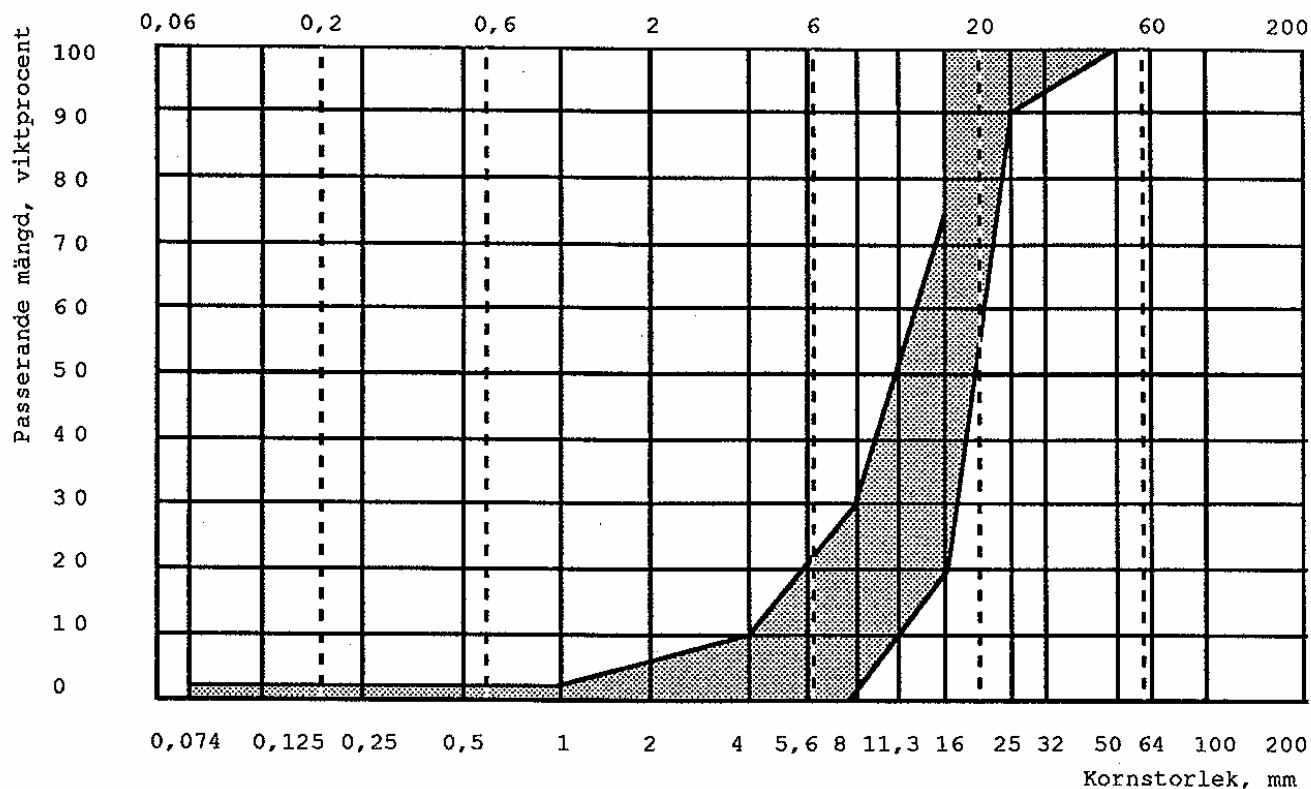
Släntkappa av mellanfraktion

(för att undvika nedsmutsning av överbyggnad)

Av produktionstekniska skäl ansågs att lätt bergbank på bergbank (sprängsten) inte borde vara tunnare än 1,0 m)

Bergkross (0-25 mm) till bitumenbunden bergkross för lätt bergbank enligt BYA 1/89

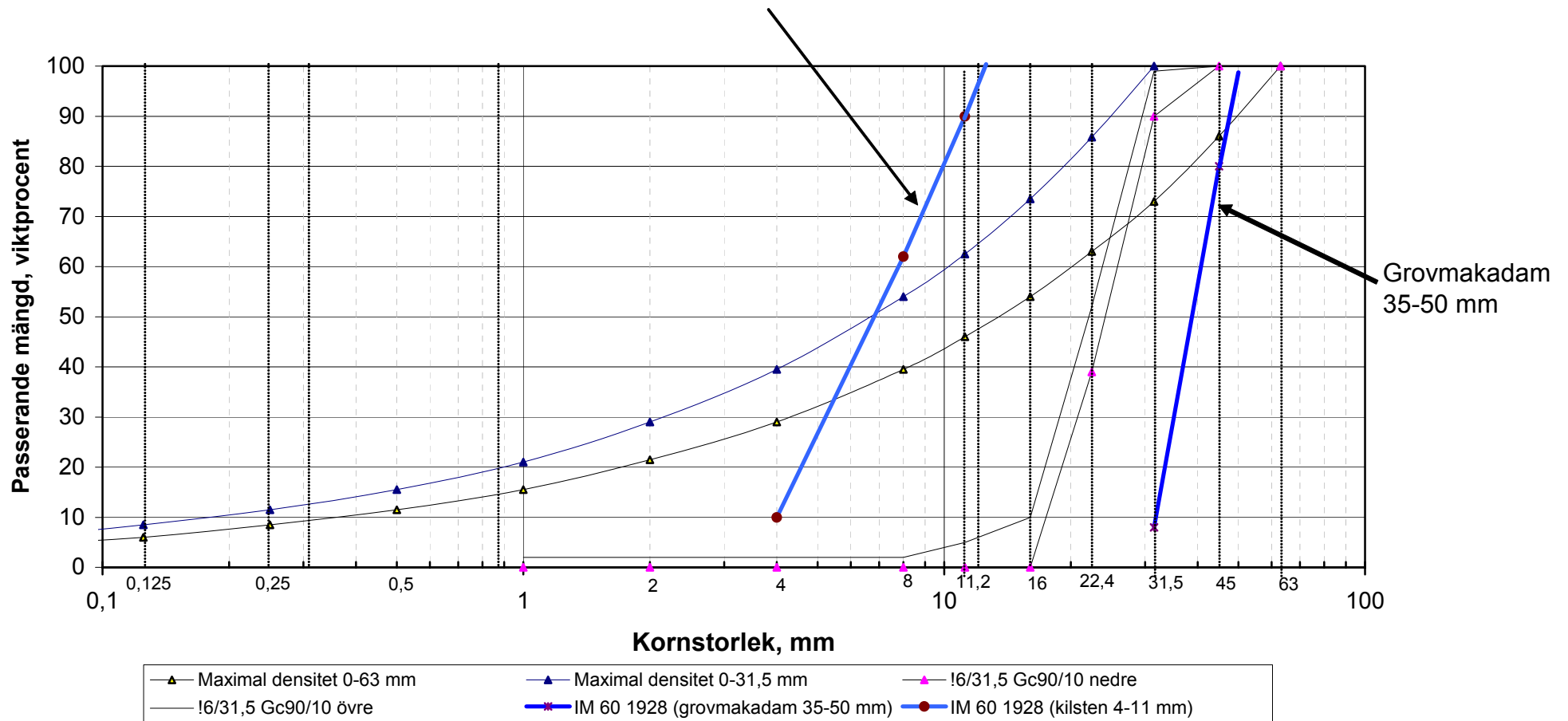

Indränkning 2-3 cm med bitumen.

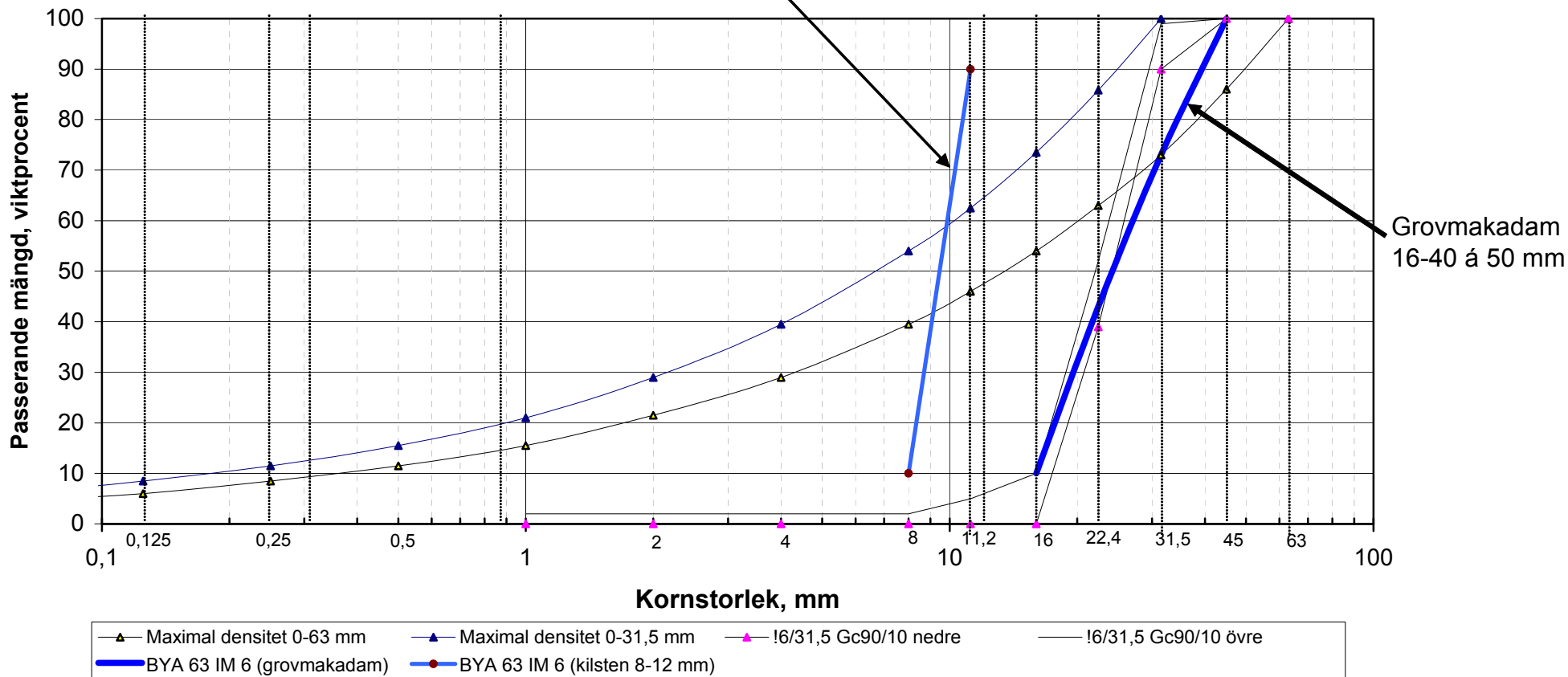
Vanligt problem var att bindemedlet inte trängde ner tillräckligt pga finmaterialet.

Figur 6:05-3 Gränskurvor för bergkross, finfraktion.

IM 60 enligt Sten Hallberg 1928
Packat lager skall kilas med fin kilsten 4-11 mm

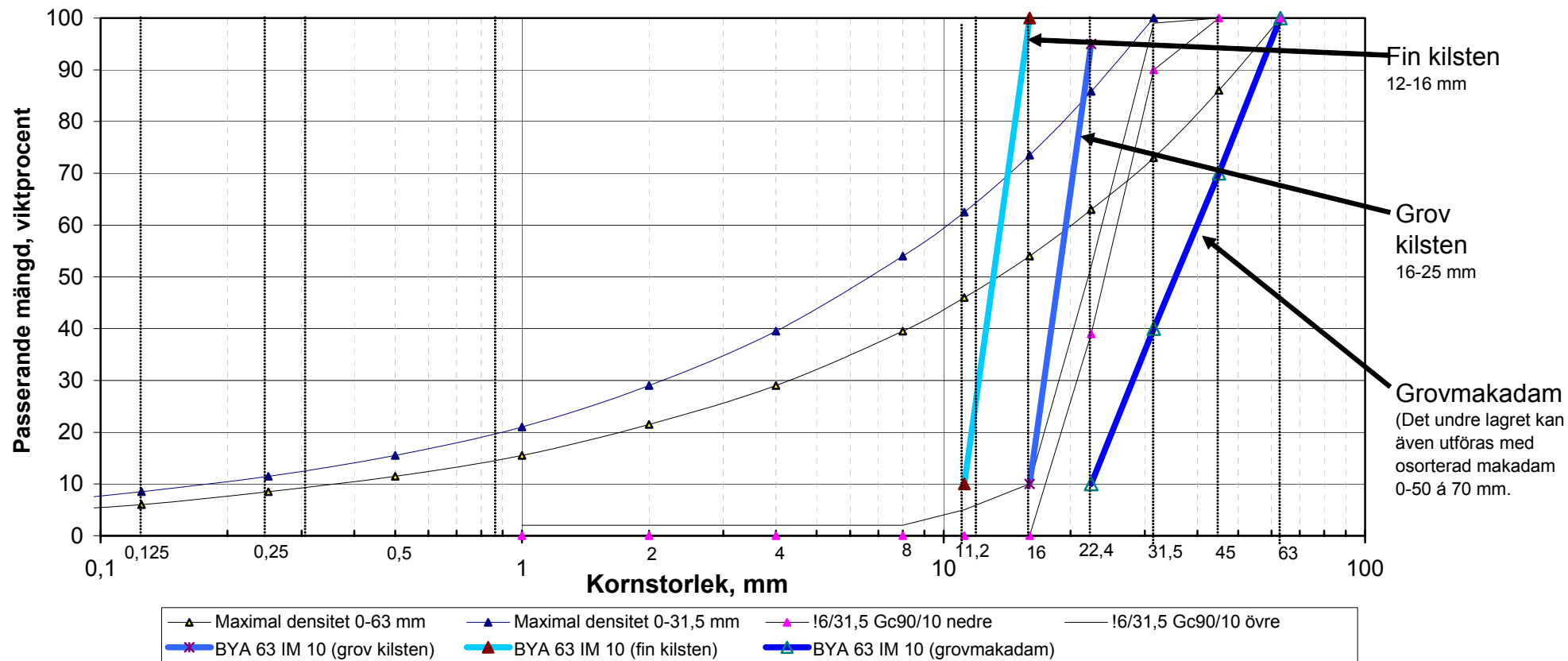

IM 60 enligt BYA 63 Packat lager skall kilas med fin kilsten 8-12 mm

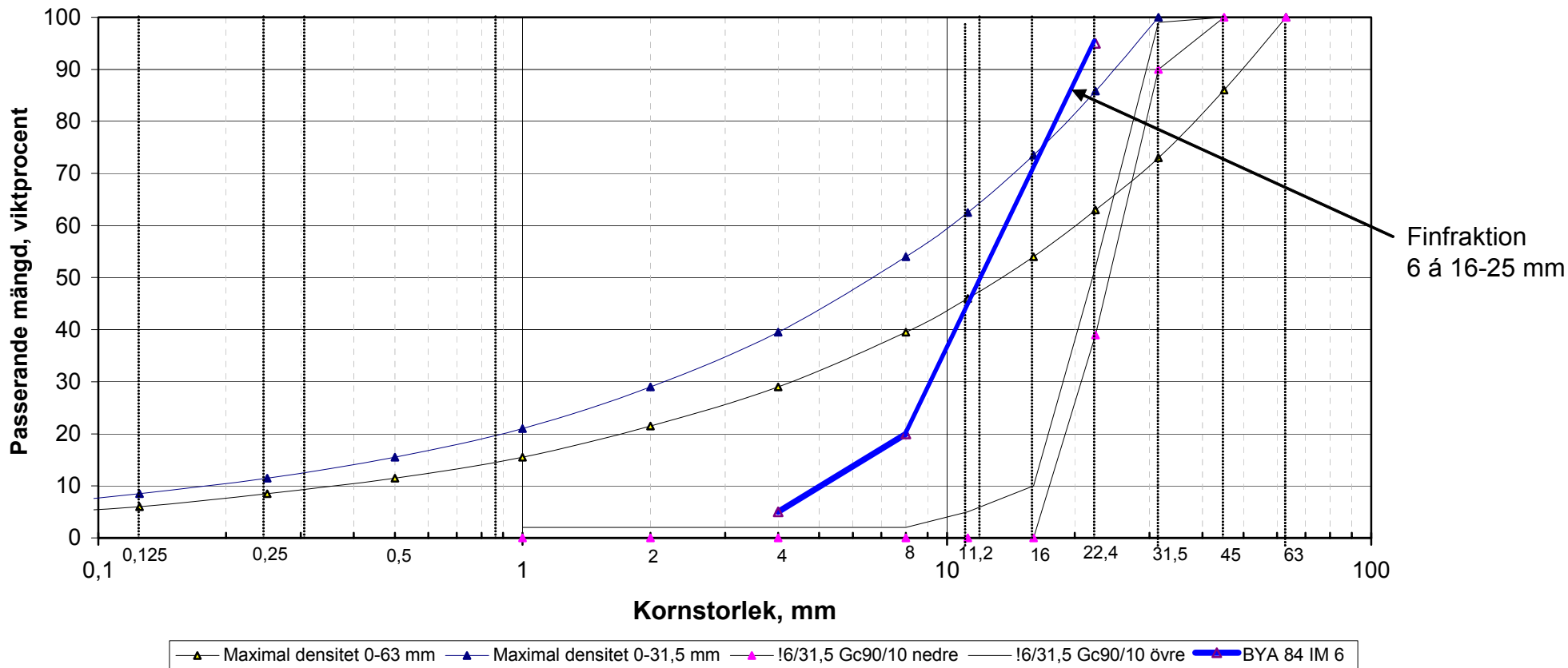
IM 100 enligt BYA 63

Tätning av grovmakadamlagret utföres med lämplig kilsten och stensmjöl.

IM 60 enligt BYA 84

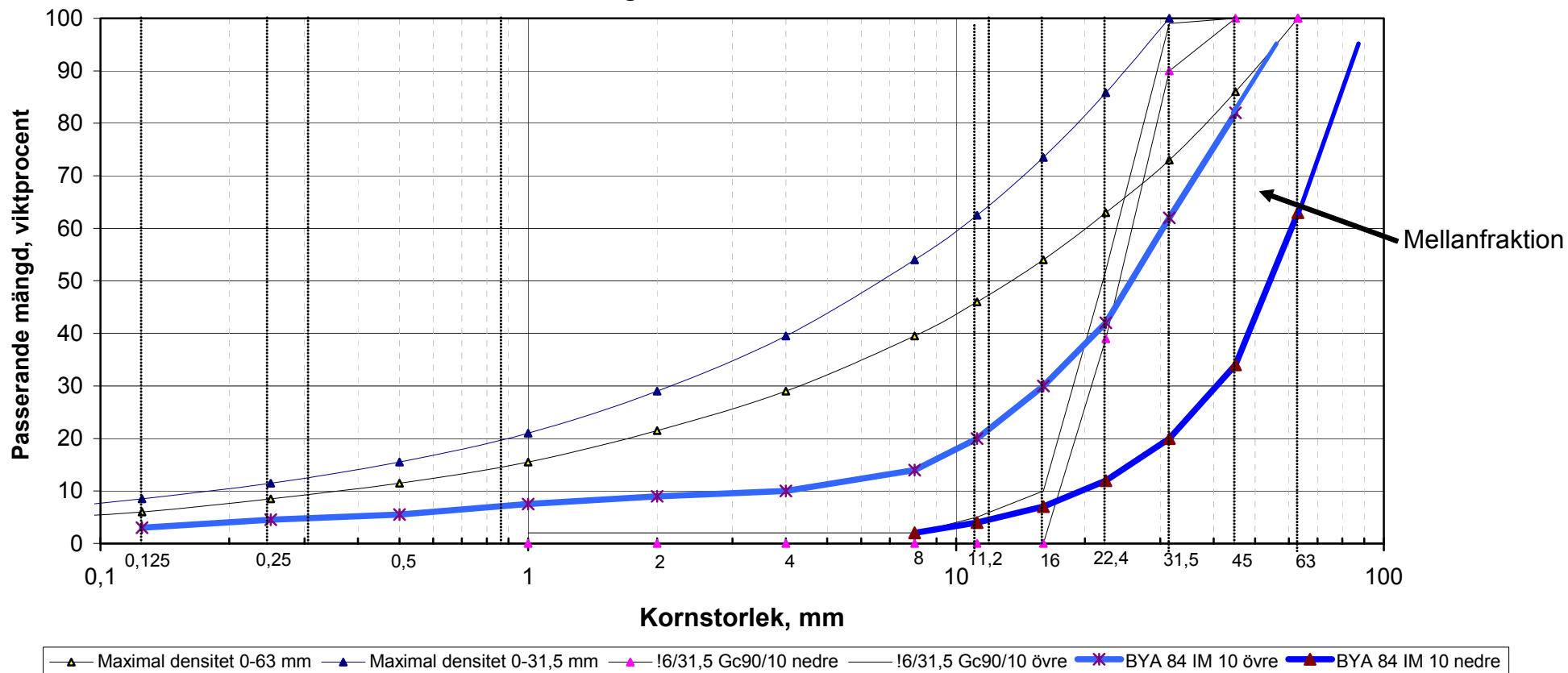
Det indränkta lagret tätas med stenmaterial, t ex 0-4 eller 4-8

IM 100 enligt BYA 84

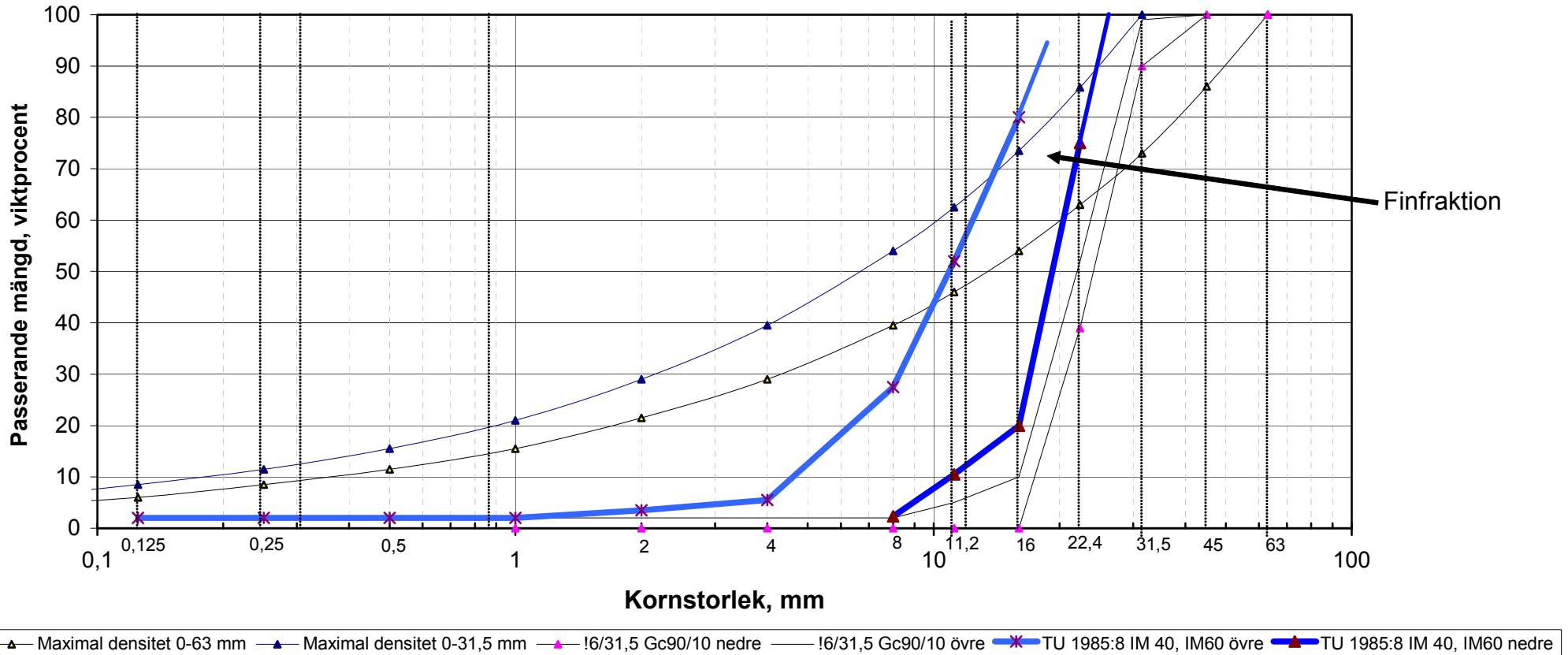
Packat lager skall kilas med finfraktion

Det indränkta lagret täts med stenmaterial, t ex 0-4 eller 4-8

IM 40, IM 60 enligt TU 1985:8

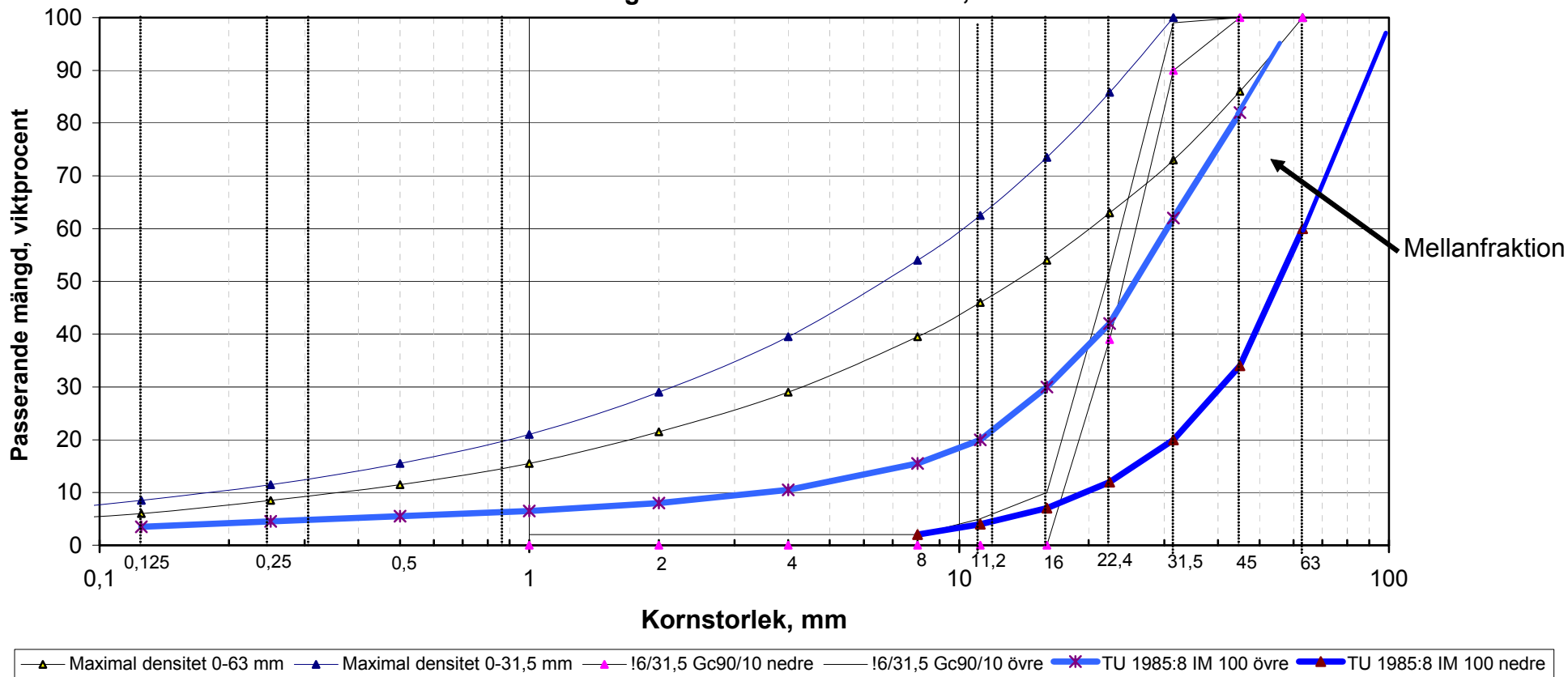
Det indränkta lagret tätas med stenmaterial, t ex 0-4 eller 4-8

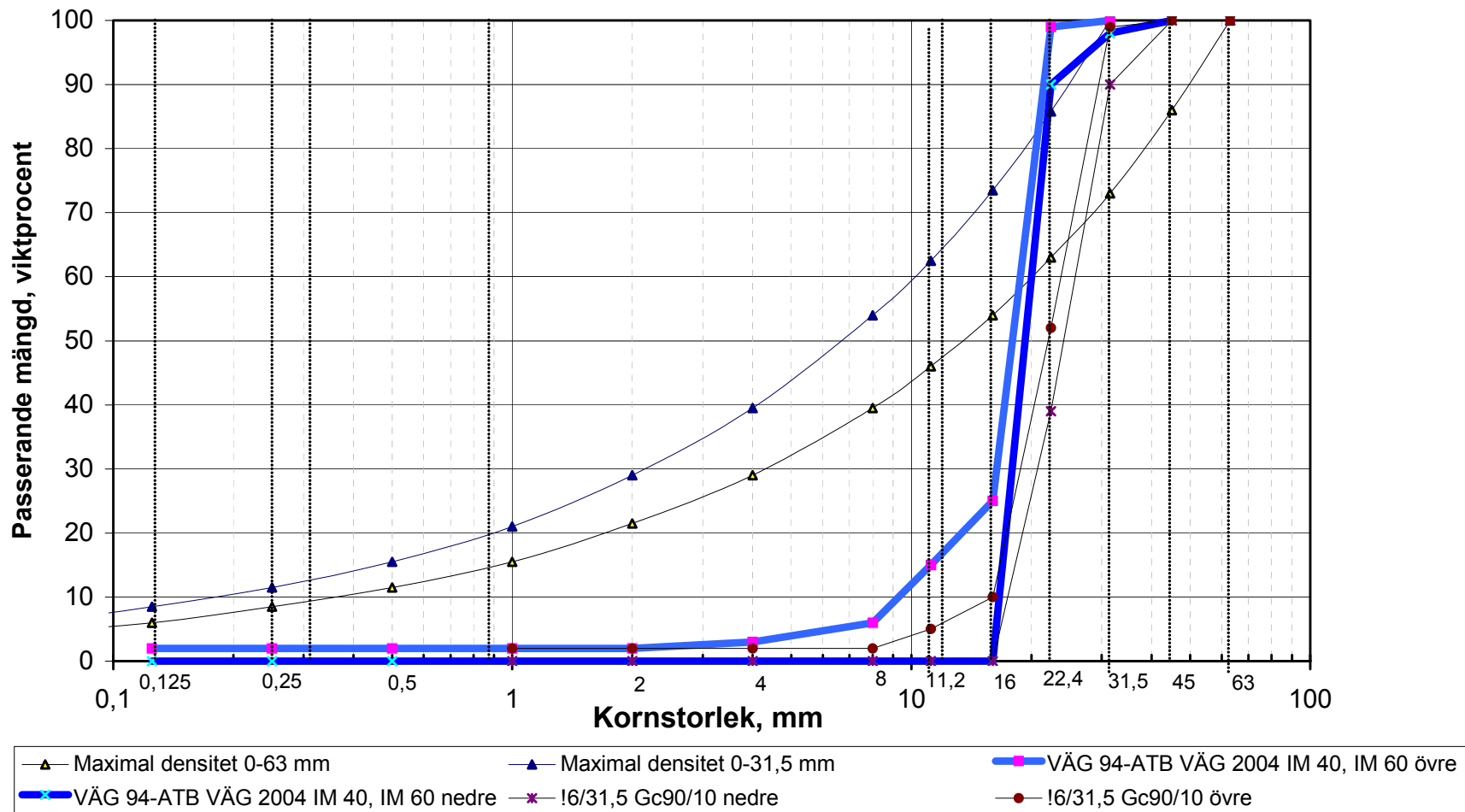
IM 100 enligt TU 1985:8

Packat lager skall kilas med finfraktion

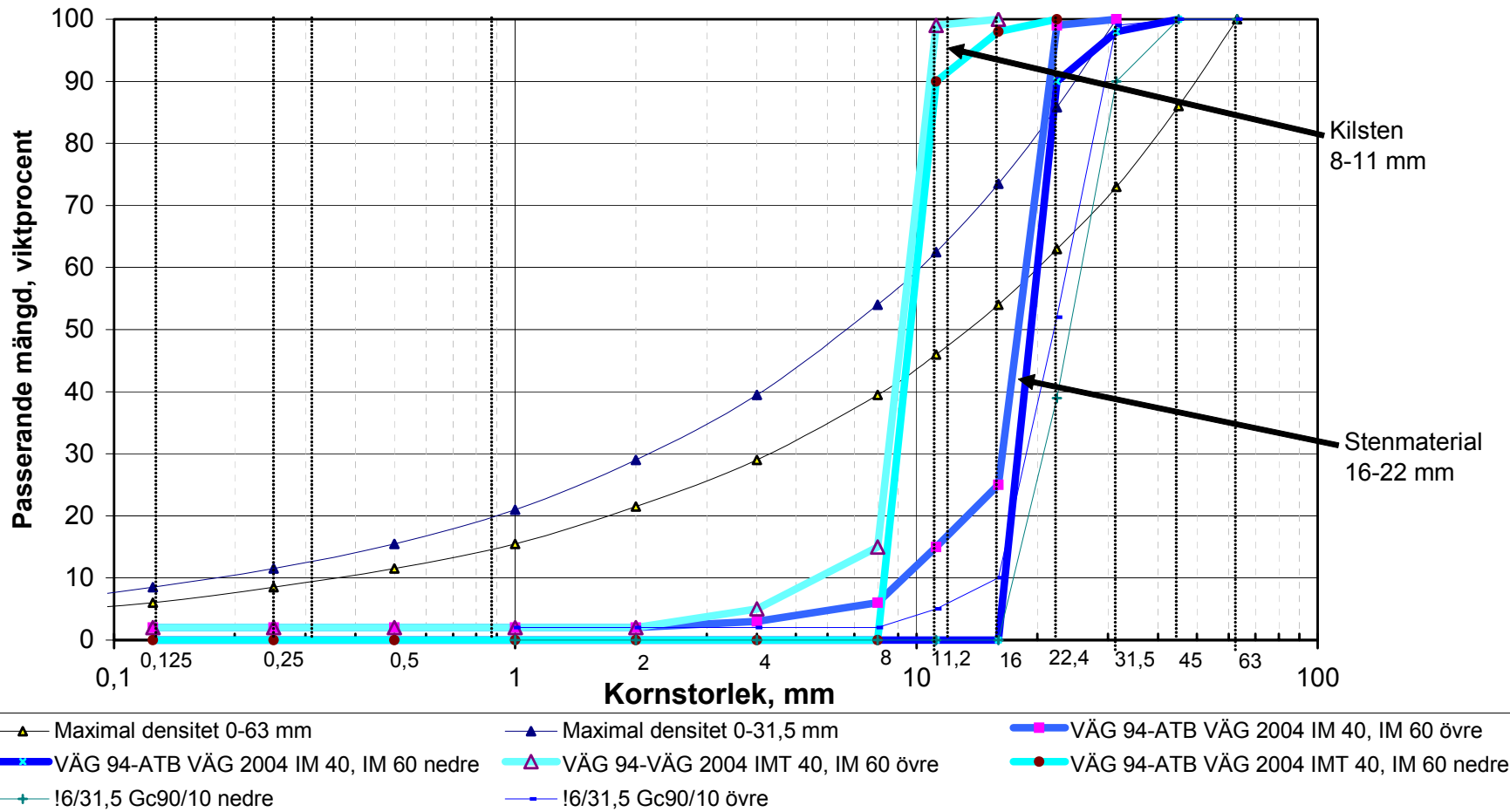
Det indränkta lagret täts med stenmaterial, t ex 0-4 eller 4-8

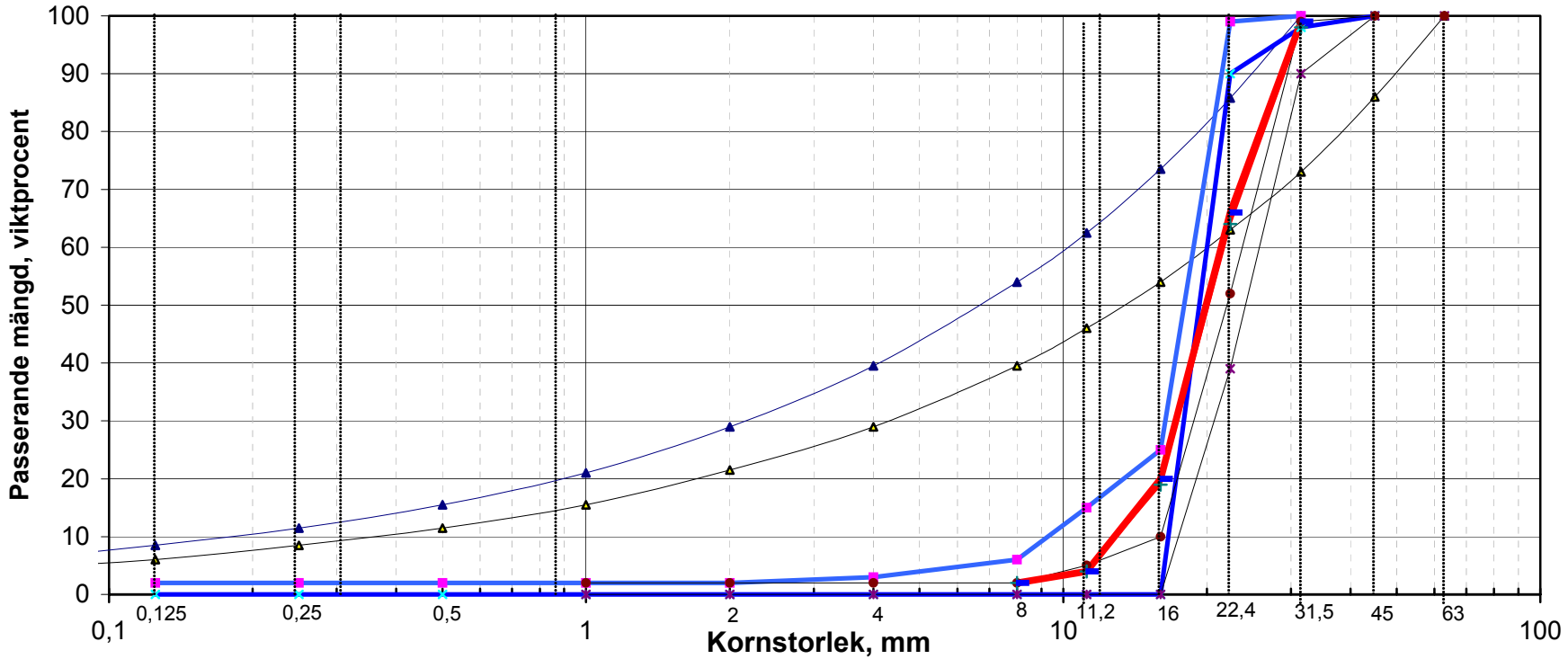
IM 40, IM 60 enligt VÄG 94 - ATB VÄG 2004

IMT 40, IMT 60 enligt VÄG 94 - ATB VÄG 2004

Kornstorleksfördelning makadam 16-32 mm vid arbetsplats 2005

- ▲— Maximal densitet 0-63 mm
- ▲— Maximal densitet 0-31,5 mm
- VÄG 94-ATB VÄG 2004 IM 40, IM 60 övre
- VÄG 94-ATB VÄG 2004 IM 40, IM 60 nedre
- ×— I6/31,5 Gc90/10 nedre
- I6/31,5 Gc90/10 övre
- +— Exempel 1 16-32 2005
- +— Exempel 2 16-32 2005

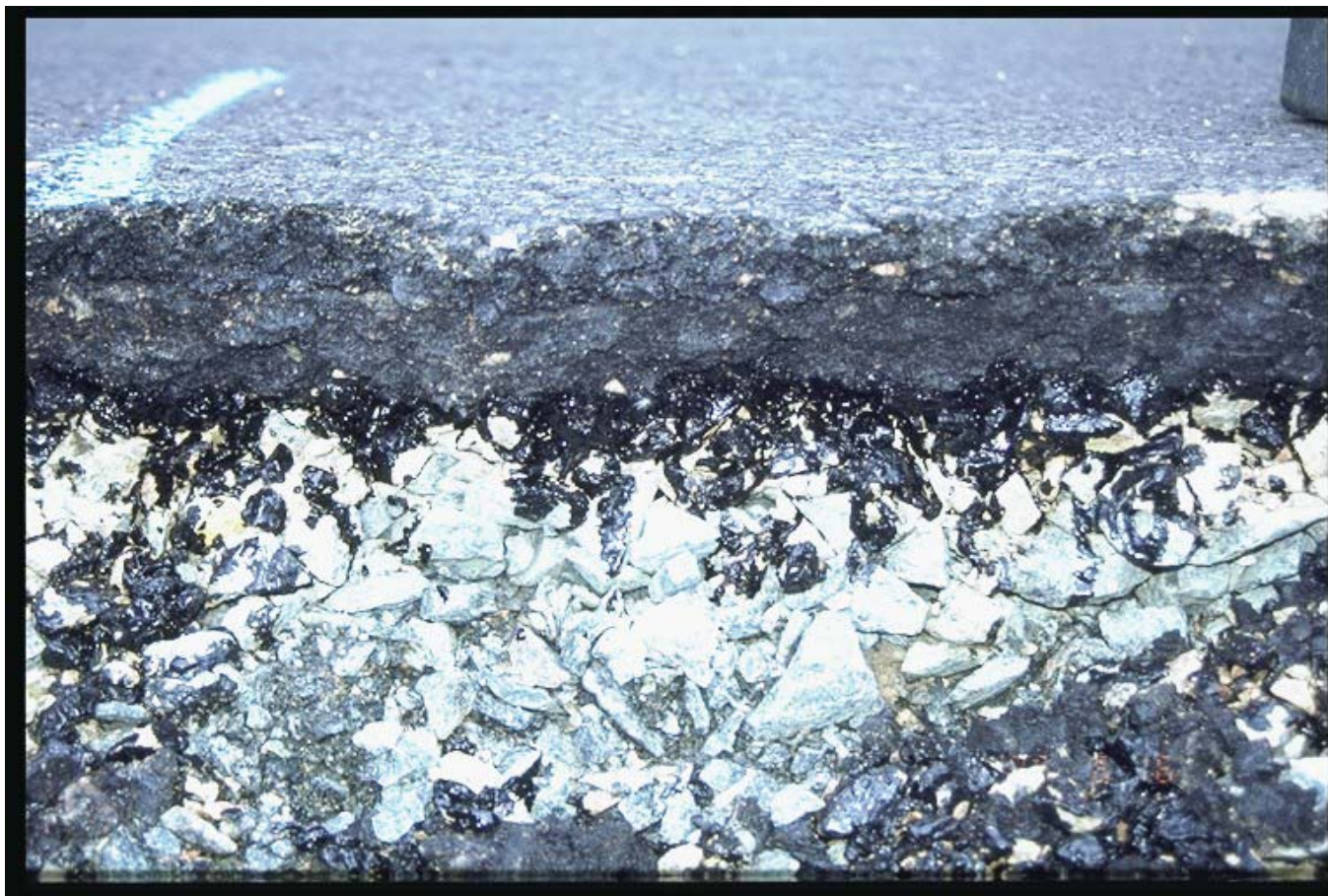
Bindemedelsmängder till IM och MM

Regelverk	IM 40, IM 60	IMT 40, IMT 60	IM 100	MM 100
Sten Hallberg VTI 1928	3 - 4 kg/m ² asfaltemulsion IM 60 med ett lager kilsten 4 - 11 mm.	6 - 8 kg/m ² asfaltemulsion IMT 60 med två lager kilsten 4 - 11 mm.		
BYA 63		3,2 kg/m ² asfaltlösning, tjära eller asfalttjära	3,2 kg/m ² asfaltlösning, tjära eller asfalttjära	1,6-1,8 kg/m ² asfaltlösning eller asfalt 1,8-2,0 kg/m ² tjära eller asfalttjära
BYA 84	3,0 kg/m ² asfaltlösning 3,9 kg/m ² emulsion		2,5 kg/m ² asfaltlösning 3,3 kg/m ² emulsion	
TU 1985		3,1-3,3 kg/m ² asfaltlösning 4,0-4,3 kg/m ² bitumenemulsion	2,5-3,7 kg/m ² asfaltlösning 3,3-4,8 kg/m ² bitumenemulsion	
VÄG 94-ATB VÄG 2004	3,1-3,3 kg/m ² asfaltlösning 4,0-4,4 kg/m ² bitumenemulsion	3,3-3,6 kg/m ² asfaltlösning 4,3-4,8 kg/m ² bitumenemulsion		

Dålig nedträngning av bitumen i finfraktion E4 norr Gävle på IBÖ (provsträcka för utmattningsalgoritm i VÄG 94 och ATB VÄG)

Indränkning av bergkross, finfraktion (8-32 mm)

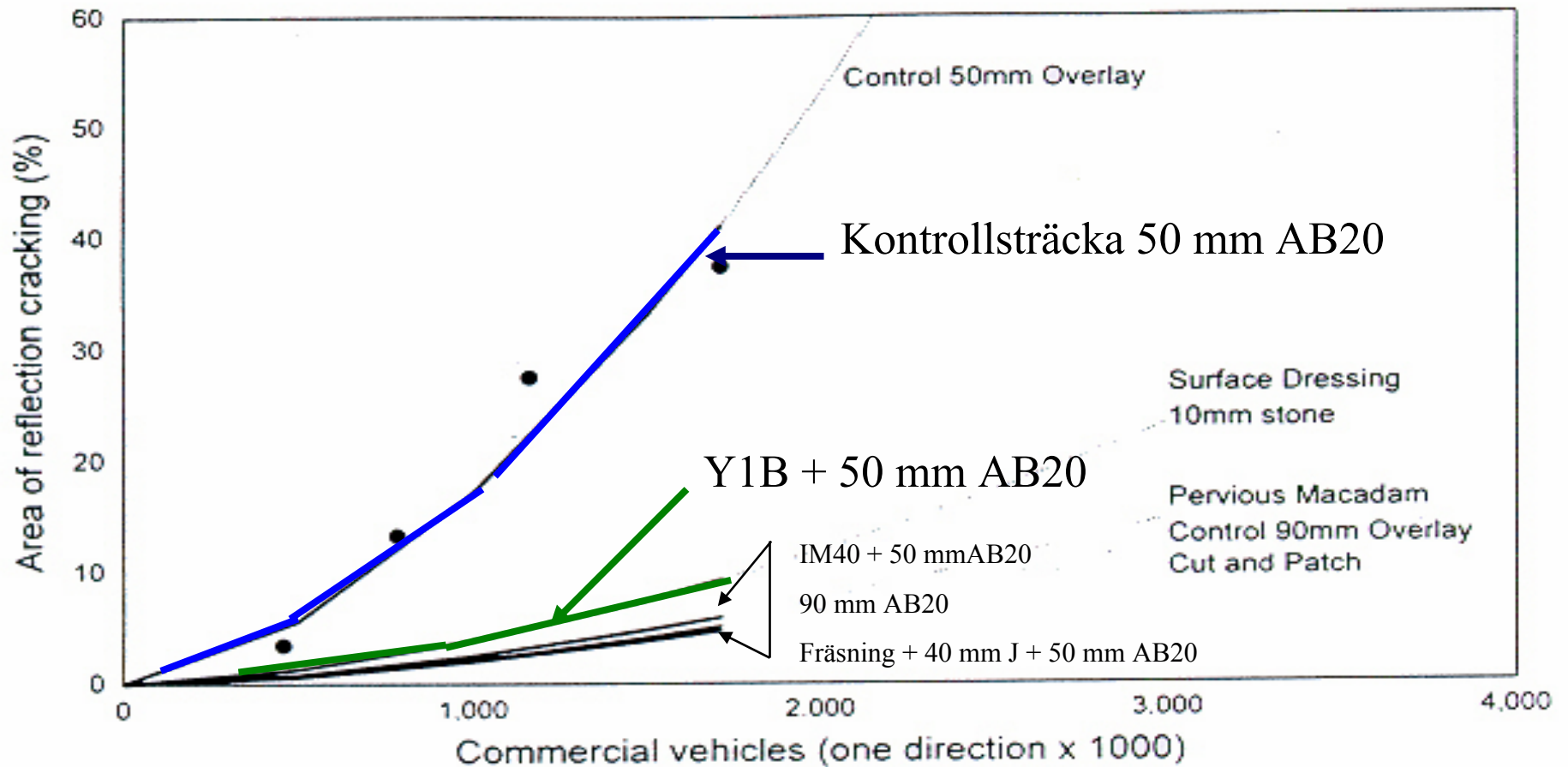

Problemet

Varierande nedträngningsdjup av emulsion pga mycket lång makadamfraktion, finmaterial och helt torr makadam.

Fig. 1: Progression of Reflection Cracking at Trial 1

Enligt C.R Jones et al 1998 (REAAA in Wellington, New Zealand 1998)

Värdering av IM under olika tidsepoker

- IM enligt Hallberg 1928 och enligt BYA 63 med relativt långa makadamfraktioner och kilsten som var betydligt mindre än den grova makadamfraktionen gav stabila IM-beläggningar.
- IM enligt BYA 84 var något mellanting mellan obundet grus och indränkt makadam.
- IM enligt TU 1985 var en försiktig återgång mot fungerande IM.
- IM enligt VÄG 94 och ATB VÄG ger instabil och mindre hållbar IM.

Bättre och billigare IM

- Längre fraktioner än för IM 40 och IM 60 enligt ATB VÄG 2004
- Makadamfraktion beroende av lagertjocklek
- Större skillnad mellan grovfraktion och kilsten än enligt ATB VÄG 2004
- Flisigare material (FI högst 25) än enligt ATB VÄG (FI högst 20)

Anm. FI högst 25 kan krossas i ”öppen krets” vilket blir klart billigare än FI högst 20 som krossas i ”sluten krets” vilket ger för kubiskt material till IM, MM och Runbase.